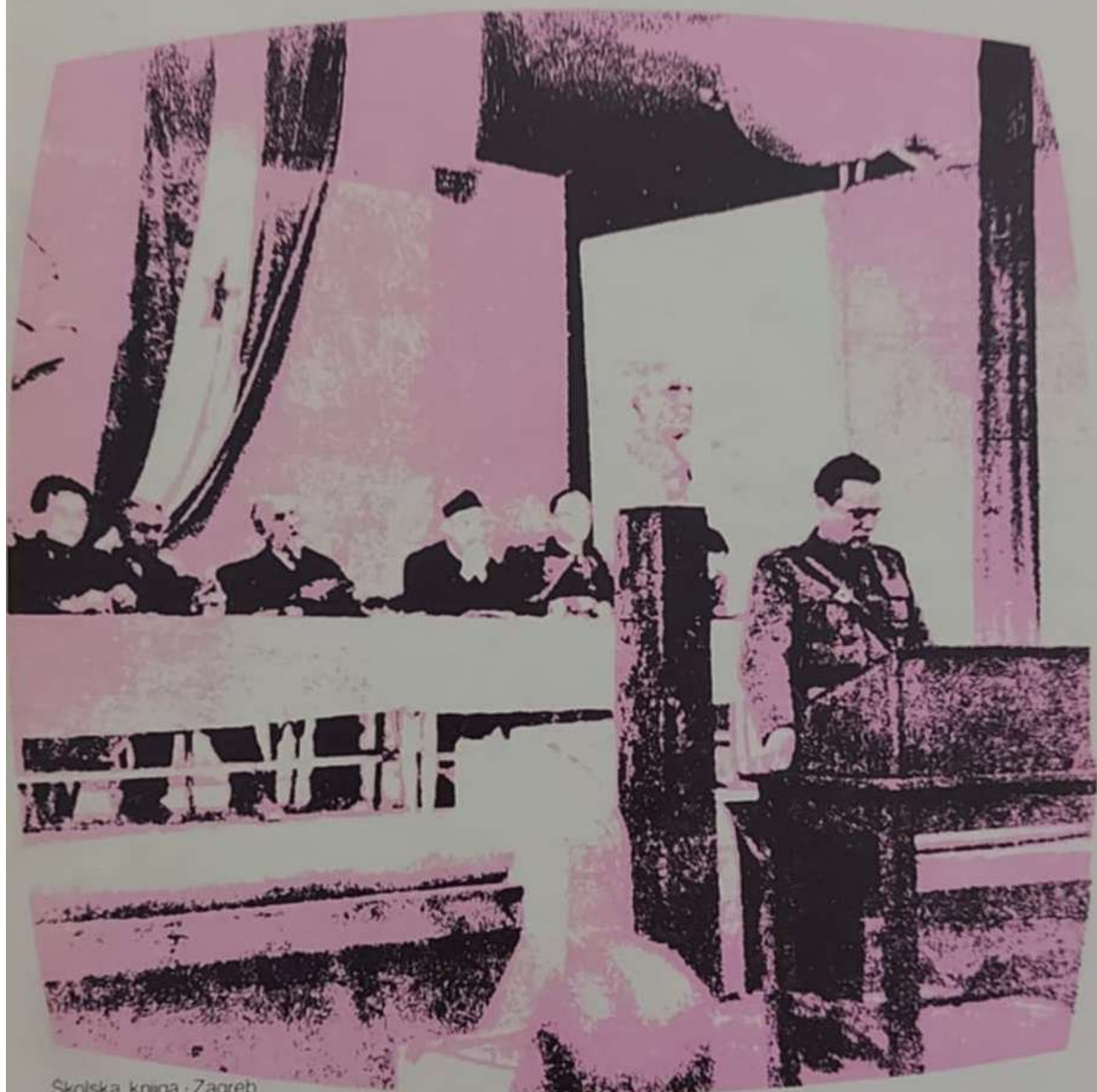

Povijest 2

Dr. DUŠAN BILANDŽIĆ • dr. IVAN JELIĆ • dr. HRVOJE MATKOVIĆ
• dr. DRAGUTIN PAVLIČEVIĆ • dr. NIKŠA STANČIĆ • dr. RADOVAN
VUKADINOVIĆ

Povijest 2

Udžbenik za usmjereno obrazovanje

V. izdanje

ŠKOLSKA KNJIGA • ZAGREB 1990

PREDSTAVNICI EVROPSKIH VELIKIH SILA NA KONGRESU U BERLINU 1878. GODINE

Berlinski kongres i okupacija Bosne i Hercegovine 1878. godine.

Interesi Austro-Ugarske bili su Sanstefanskim mirom ugroženi, a jačanju Rusije usprotivla se i Engleska. Zbog toga su na kongresu velikih sila u Berlinu 1878. godine revidirane odluke Sanstefanskog ugovora. Austro-Ugarska je dobila pravo na okupaciju Bosne i Hercegovine koja je formalno i dalje ostala pod sultanovim suverenitetom. **Srbija i Crna Gora postale su samostalne države.** One su povećale svoj teritorij, ali nisu dobile zajedničku granicu jer je između njih ostao teritorij pod turskom vlasti (Sandžak). Crna Gora je dobila izlaz na more, ali je Austro-Ugarska dobila pravo kontrole nad lukom Bar. Bugarska je smanjena i podijeljena u dvije autonomne pokrajine pod turskim suverenitetom (Bugarska i Istočna Rumelija), a Makedonija je ostala pod turskom vlasti. Tako je Austro-Ugarska zakoračila na Balkan i osigurala mogućnost za svoj dalji prodor.

Bosna i Hercegovina je nakon okupacije bila u Austro-Ugarskoj upravno odvojena od ostalih jugoslavenskih zemalja. Da se ne bi poremetio odnos snaga u «dvojnoj monarhiji», ona je postala zajednički posjed, «carevinska zemlja». Na čelu pokrajinske uprave stajao je ministar financija u središnjoj austro-ugarskoj vladi Benjamin Kallay (1882 – 1903). On je pokrajinu, u skladu s namjerama dualističkih vrhova, u privrednom i političkom pogledu stavio u položaj kolonije. Njezino priključenje Hrvatskoj nije dolazilo u obzir.

svojim kotarom, izdvojena iz Hrvatske, pretvorena u »Ugarsko primorje« i podvrgnuta ravno vlasti ugarske vlade.

● U koje su političke teritorije bili podijeljeni jugoslavenski narodi u Austro-Ugarskoj? Kakav je bio njihov položaj u vrijeme učvršćenja dualizma?

Prevlast Austro-Ugarske na Balkanu do kraja 19. stoljeća

Pošto je 1866. godine Habsburška Monarhija bila istisnuta iz Njemačkog saveza i izgubila bez svojih posjeda u sjevernoj Italiji, ona je pravac svog širenja usmjerila prema Balkanu, tj. prema jugoslavenskim zemljama u Turskom Carstvu. Njemačka je podržavala takvu politiku koja je bila u skladu s njezinim imperijalističkim interesima i planovima.

Ustanak u Bosni i Hercegovini i »istočna kriza« 1875 – 1878. godine

Prvi prodor na Balkan Austro-Ugarska je ostvarila poslije završetka »istočne krize« koju su izazvali ustanak protiv Turske u Bosni i Hercegovini (1875 – 1878) i rusko-turkijski rat (1877 – 1878).

Godine 1875. izbio je u Bosni i Hercegovini ustanak protiv turske vlasti. To je bila prilika velikim silama Rusiji i Austro-Ugarskoj da pokušaju riješiti »istočno pitanje« na Balkanu u svoju korist. Rusija je ponovo pokušala osigurati kontrolu nad Bosporom i Dardanelima, a Austro-Ugarska je htjela konačno zakoračiti na Balkan.

Rusija je potakla Srbiju i Crnu Goru na rat protiv Turske. One su sklopile savez i dogovorile se o podjeli pobunjenih teritorija te 1876. godine povele rat. Javnost je u Srbiji pozdravila ustanak i rat protiv Turske, ali Srbija vojno nije bila spremna za rat. Zbog toga je Srbija doživjela poraz i uskoro se povukla iz rata.

U hrvatskim zemljama i u Vojvodini ustanak je dočekan s velikim oduševljenjem. U hrvatskoj Hrvatskoj i u Dalmaciji osnivali su se odbori za prihvatanje i za pomaganje ustanaka. Ulazak Srbije u rat izazvao je nade u stvaranje jake južnoslavenske države na granicama Austro-Ugarske, što bi odlučno utjecalo na budućnost svih južnoslavenskih naroda. Nakon poraza Srbije, Narodna stranka u Hrvatskoj povjerovala je da bi priključenjem Bosne i Hercegovine Austro-Ugarskoj i zatim Hrvatskoj takva jaka južnoslavenska jedinica mogla nastati u sklopu Austro-Ugarske. Stranka prava je, u skladu sa svojom ideologijom, u austro-ugarskoj okupaciji Bosne i Hercegovine vidjela mogućnost okupljanja zemalja koje je smatrala hrvatskima.

Austro-Ugarska nije mogla dopustiti da Bosna i Hercegovina pripadne Srbiji. Rusija je shvatila da svoje interese može osigurati samo podjelom interesnih sfera s Austro-Ugarskom. Zbog toga su te dvije velike sile 1877. godine sklopile tajni ugovor prema kojemu na Balkanu ne smije nastati nijedna velika južnoslavenska država. Austro-Ugarska je pri tom dobila pravo na okupaciju Bosne i Hercegovine, a Bugarska je postala interesna sfera Rusije.

Rusija, Srbija i Crna Gora zaratile su se 1877. godine s Turskom. Nakon pobjede izvojevane uz mnogo žrtava, Rusija je s Turskom 1878. godine sklopila mir u San Stefanu. Prema njemu su Srbija i Crna Gora bile povećane i stekle su samostalnost. Istodobno je stvorena velika Bugarska koja je trebala obuhvatiti čitavu Makedoniju i istočnu Albaniju. Time je Rusija namjeravala osigurati svoje interese na tjesnacima, te zatvoriti put Austro-Ugarskoj dolinom Vardara prema Solunu i Egejskome moru.